

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาเป็นการศึกษาในระดับที่ 3 (Tertiary Education) ก่อนที่ผู้สำเร็จการศึกษาก็จะไปประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับสูงต่อไป สถาบันอุดมศึกษาจึงมีใช้แหล่งที่จะผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านเทคนิควิชาชีพ แต่จะต้องอบรมสั่งสอนให้รู้จักการอยู่ร่วมกันในสังคมอีกทั้งมีแนวทางในการประกอบอาชีพด้วย การที่ผู้สำเร็จการศึกษาก็จะเป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์ มีความรู้ความสามารถทางด้านวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักการใช้ความคิดและวิจารณ์ญาณ สามารถดำรงตนอยู่ในสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาได้นั้น การศึกษาในระดับอุดมศึกษาถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดเพราะนอกจากจะเป็นเครื่องชี้แนวทางในการดำรงชีวิตอยู่ตามวิชาชีพที่ศึกษามาแล้ว ต้องรู้จักการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้ถูกต้องด้วย ประกอบกับผู้ที่ศึกษาต่อในระดับนี้จะเป็นผู้ที่อยู่ในวัยเปลี่ยนแปลงจากวัยรุ่นไปสู่วัยผู้ใหญ่ สถาบันอุดมศึกษาจึงนับได้ว่าเป็นแหล่งที่สำคัญรองลงมาจากสถาบันครอบครัว เพราะจะเป็นที่ปลูกฝังชี้แนะ อบรมสั่งสอนสั่งตั้งตามคุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนนอกเหนือไปจากวิชาชีพ การเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษา หัวใจสำคัญคือ หลักสูตร (ปทีป เมธาคูณวุฒิ, 2532) ที่จะป็นข้อกำหนด หรือแผนในการศึกษาว่า ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้อะไรที่จะทำให้ตนเองเป็นบัณฑิตที่มีวิชาชีพระดับสูงพอที่จะประกอบสัมมาชีพ มีปัญญารอบรู้ใน วิทยาการ พอที่จะรู้ถึงคุณค่าสมบัติและวัฒนธรรมที่ได้ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ พร้อมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมที่จะนำไปเป็นหลักให้รู้จักคิดวินิจฉัย ใฝ่ใจหาความรู้ใหม่ และพร้อมที่จะเผชิญและนำสังคมในอนาคต (ไพฑูริย์ สินลารัตน์, 2522) ฉะนั้นหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาจึงมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การศึกษาวิชาชีพ (Professional Education) เป็นเนื้อหาความรู้และกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทำความเข้าใจและปฏิบัติได้ในวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง เช่น ครู แพทย์ วิศวกร สถาปนิก เกษตรกร เป็นต้น ส่วนที่สอง การศึกษาทั่วไป (General Education) ที่เนื้อหาความรู้รวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถาบันอุดมศึกษาจัดขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีทรรศนะแนวคิด และบุคลิกที่กว้างขวาง ไม่คิดแคบเฉพาะในสาขาวิชาของตน มีความรับผิดชอบ สร้างเสริมคุณธรรมด้านต่าง ๆ เพื่อเสริมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น ประกอบวิชาชีพของตนได้ดี และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ

ส่วนที่สาม วิชาเลือก (Elective Course) เป็นวิชาเลือกที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสนใจกว้างขวางและแตกต่างกัน (ไพฑูริย์ สินลาร์ตน์, 2524) ซึ่งจากองค์ประกอบของหลักสูตรนี้จะสอดคล้องกับคุณสมบัติของผู้ใหญ่และคุณสมบัติของบัณฑิต ดังนี้

ลักษณะผู้ใหญ่	คุณสมบัติผู้จบปริญญา	องค์ประกอบของหลักสูตร
1. มีงาน	มีความรู้ (เพื่อประกอบอาชีพ)	หลักสูตรวิชาชีพ
2. มีความรับผิดชอบ	มีคุณธรรม จริยธรรม	หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป
3. มีงานอดิเรก	มีรสนิยมในทางเลือก	หลักสูตรวิชาเลือก

จากความสอดคล้องดังกล่าวข้างต้น ทบวงมหาวิทยาลัยตระหนักถึงความสำคัญของหลักสูตรมาก จึงได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งพึงปฏิบัติตามคือเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี (2532) ที่เกี่ยวกับโครงสร้างของหลักสูตร ประกอบไปด้วย (1) วิชาศึกษาทั่วไปซึ่งเป็นวิชาที่จะทำให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่ดี (2) วิชาเอกซึ่งเป็นวิชาที่ผู้เรียนจะได้ยึดถือประกอบเป็นอาชีพ และ (3) วิชาเลือกเสรี เป็นวิชาที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความสนใจ

จากความเห็นของนักการศึกษาและข้อกำหนดดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า วิชาการศึกษาทั่วไปเป็นวิชาที่สำคัญไม่น้อยไปกว่าวิชาชีพที่จะต้องจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนที่ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีทุกคนจะต้องเรียนโดยถือเป็นวิชาบังคับ และสถาบันอุดมศึกษาพึงตระหนักด้วยว่าวิชานี้มีใช้พื้นฐานวิชาชีพหรือวิชาเฉพาะ แต่เป็นหมวดวิชาที่มีความสำคัญมากหมวดหนึ่งรูปแบบการจัดการเรียนการสอนของแต่ละสถาบันย่อมแตกต่างกัน อาจจะถูกจัดในลักษณะแบบบังคับร่วมหรือแบบบังคับกระจายก็ย่อมได้ สิ่งที่คล้ายคลึงกันถ้าพิจารณาอย่างกว้าง ๆ คือวัตถุประสงค์ของการจัดหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้ง วัตถุประสงค์ของแต่ละสถาบันก็แตกต่างกัน จากผลงานวิจัยที่มีผู้ศึกษามาแล้วจะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการหรือสภาพการจัดการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาเฉพาะแห่งมิได้ศึกษาในภาพรวม และยังมีได้ลงลึกถึงการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป ผู้วิจัยมีความเห็นว่าควรที่จะต้องมีการศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ จะได้เห็นสภาพการจัดหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดผลและปัญหาประการใด อีกทั้งจะได้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
2. ศึกษาปัญหาการจัดการเรียนการสอนวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
3. เสนอแนะแนวทางการจัดหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาเรื่องดังกล่าวภายในขอบเขต คือ

1. วิเคราะห์หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐตามหลักการวิเคราะห์หลักสูตรของเบอร์ควิส (H.W. Bergquist, 1981) ที่เรียกว่า Curricular Taxonomy Analysis ซึ่งเกี่ยวกับทรัพยากรทางด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์การสอน องค์กรทางด้านบริหาร หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปและการจัดองค์กรในการบริหาร งานทางด้านวิชาการ ขบวนการที่เกี่ยวกับการวางแผนในการจัดทำหลักสูตร จุดเน้นของหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป อีกทั้งศึกษาปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาการศึกษาทั่วไป และใช้หลักการวิเคราะห์ของแอมไม (Marilyn J. Amey, 1992) ที่เรียกว่า Institutional Structural Curriculum Studies ที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรและเนื้อหาวิชาการศึกษาทั่วไปตามที่กำหนดไว้ อีกทั้งพิจารณาพัฒนาการของผู้เรียนที่ได้ศึกษาวิชาการศึกษาทั่วไป

2. ศึกษาเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐประเภทจำกัดรับในเขตกรุงเทพมหานคร คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ข้อจำกัดของการวิจัย

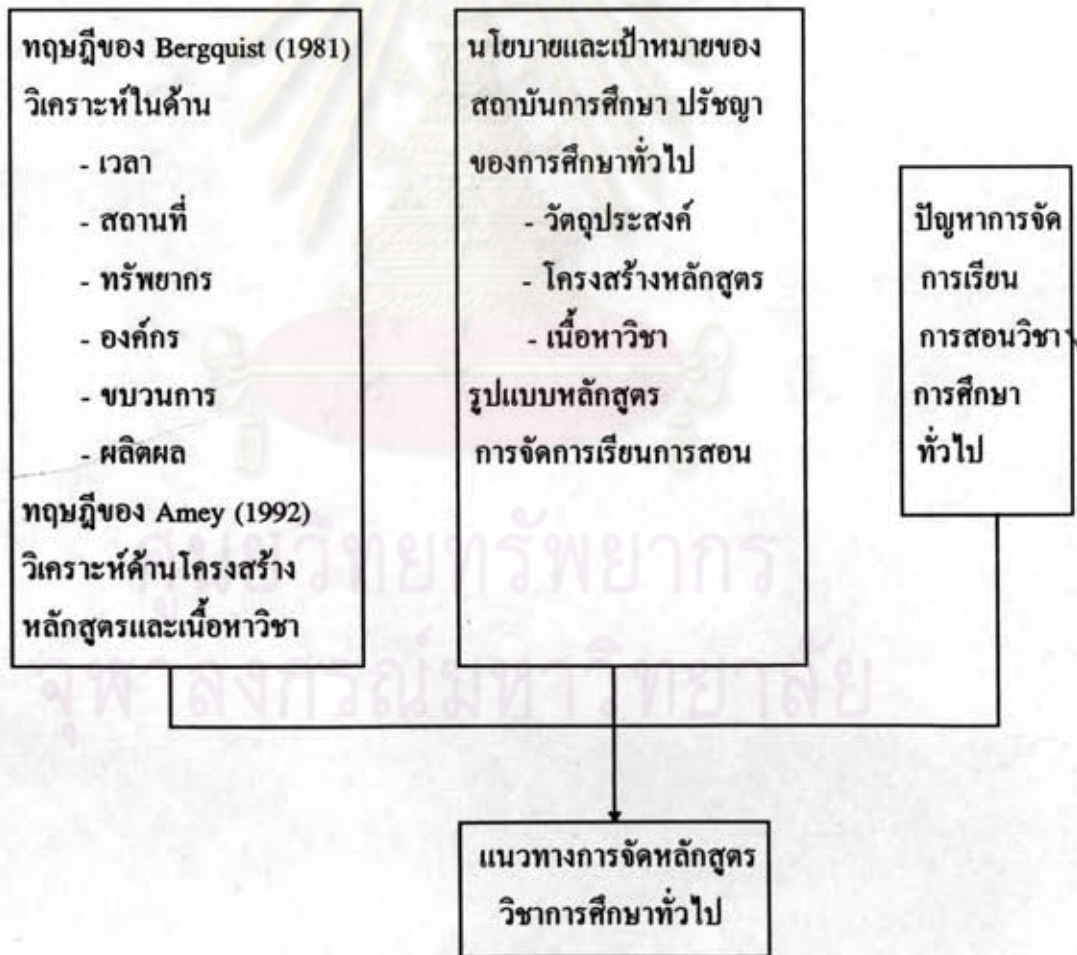
1. ศึกษารายละเอียดของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประเภทจำกัดรับ ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร อันประกอบด้วย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง

2. คิวมีข้อจำกัดที่ผู้วิจัยไม่สามารถไปสังเกตการณ์การเรียนการสอนในห้องเรียนจริงได้ จึงใช้แบบสอบถามแทน สำหรับนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 4 และอาจารย์ผู้สอน วิชาการศึกษาทั่วไป

กรอบแนวคิด

กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาทั่วไปตามหลักสูตรของ Bergquist (1981) และ Amey (1992)

คำอธิบาย

จากกรอบแนวคิดนี้ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ประเภทจำกัดรับ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้หลักการวิเคราะห์หลักสูตร Curricular Taxonomy ของเบอร์ควิสต์ (Bergquist, 1981) ที่เกี่ยวกับทรัพยากรทางด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์การสอน อีกทั้งเวลา สถานที่ และขบวนการที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนองค์การทางการบริหารหลักสูตรและผลผลิต

ส่วนทางด้านเนื้อหาใช้หลักการวิเคราะห์ Institutional Structural Curriculum Studies ของ แอมเม (Amey, 1992) ที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปของทุกสถาบันการศึกษา โดยใช้หลักการวิเคราะห์ดังกล่าวแล้ววิเคราะห์นโยบายและเป้าหมายของสถาบันปรัชญาของการศึกษาทั่วไปมีผลต่อการกำหนดวัตถุประสงค์ โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาวิชาและรูปแบบการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน นอกจากนั้นผู้วิจัยจะได้เก็บรวบรวมข้อมูลปัญหาการจัดการเรียนการสอนของวิชาการศึกษาทั่วไป เพื่อนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติมตามทฤษฎีที่กล่าวมาแล้ว การวิเคราะห์ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่แนวทางในการจัดหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

นิยามศัพท์

การวิเคราะห์ หมายถึง กระบวนการในการศึกษาส่วนประกอบของหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป ได้แก่ โครงสร้างหลักสูตรการศึกษาทั่วไป วัตถุประสงค์ของหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ หมายถึง สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ประเภทจำกัดรับ ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการ เทคนิค วิธีหรือกิจกรรมที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ ตามเนื้อหาวิชาที่กำหนดไว้

หลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป หรือหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง องค์ประกอบหนึ่งของหลักสูตรอุดมศึกษาที่มีเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ ซึ่งจะมีความหมายเช่นเดียวกับหลักสูตรวิชาพื้นฐานทั่วไป

หอสมุดกลาง สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย จะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษา และชี้ให้เห็นความสำคัญของหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไป จะได้มีการพัฒนาหลักสูตรและจัดรูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น อีกทั้งทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่จะทำให้การจัดหลักสูตรวิชาการศึกษาทั่วไปบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย